

A fellebbentett líra

PUBLIKÁLVA:

[2022. 08. 17.](#) | [ALFÖLD, ÉRTEKEZŐ PRÓZA](#)

SZERZŐ:

[URECZKY ESZTER](#)

Ureczky Eszter 1984-ben született Sátoraljaújhelyen, Sárospatakon nőtt fel, 2009-ben végzett a Debreceni Egyetem magyar-angol szakán, doktori disszertációját 2017-ben védte meg, jelenleg az Angol-Amerikai Intézet Brit Kultúra Tanszékének adjunktusa. Főbb kutatási területei a kultúrorvostan (medical humanities), a fogyatékoságtudomány (disability studies) és az ételkutatás (food studies).

Címkék: [Athenaeum](#), [Esetlapok - Kórháznovellák](#), [Imolya Patricia](#), [Ureczky Eszter](#)

Bejegyzés navigáció

Előző

Párbeszédés képtörténet

Következő

Rebellis szereplők és az írás csodája

Imolya Patricia: *Esetlapok – Kórháznovellák*

Egy 1 és 10 közötti skálán mi volt a legerősebb fájdalom, amit valaha éreztél? Hányszor hánytak már le idegenek? Tudod, mit jelent a líra szó az orvosi nyelvben, vagy hogy mi a különbség a mentőgépkocsi, az esetkocsi és a rohamkocsi között? Imolya Patricia novelláskötete nemcsak olyan meghökkentő kérdéseket vet fel a sürgősségi betegellátással kapcsolatban, amelyeken számos olvasó talán még sosem kellett, hogy elgondolkodjon, de emberarcúbbá is teszi az egészségügyet mind a benne dolgozó, mind pedig a gondoskodásra szorulóknak szempontjából.

Az *Esetlapok* huszonhét éves szerzője idén diplomázott orvosként a Semmelweis Egyetemen, és ez az első kötete, amely másodéves medika kora óta, azaz a pandémia alatt is önkéntes mentősegédként szerzett tapasztalatira épül. Ami tehát a könyvet kiemeli a mai magyar kulturális kínálatból, az nem önmagában a témája, hiszen a csapból is járványos témájú könyvek, konferenciák és egyéb pandémiaprojektek folynak. Az egyes szám első személyű naplószerű bejegyzések formájában megírt történetek talán azért is arattak nagy sikert az idejű könyvhéten, mert Imolya Patricia képes a „beavatatlan” laikusok számára lebilincselően izgalmas orvosi eseteket olyan olvasható, informatív, szellemes és mindenekelőtt érzékeny módon elbeszélni, hogy az ember végül azzal a szorongással vegyes reménnyel teszi le a könyvet, hogy bár soha az életben nem szeretne ilyen kiszolgáltatott helyzetekbe kerülni, de ha mégis úgy alakul, akkor hátha pont egy ilyen orvos kezébe kerül majd, mint az *Esetlapok* elbeszélője.

Imolya Patricia (Fotó: WMN)

A kötetben szereplő húsz novellát alapvetően az köti össze, hogy mind a mentőzés és a kórházak sürgősségi osztályain zajló munka közegében játszódik, ahol egy fiatal önkéntes, egy leendő orvos szempontjából válhatunk embert próbáló helyzetek részeseivé. Egy interjúban Imolya Patricia azt nyilatkozta, az évek során addiktívvá vált számára ez a munka, és a kötet olvasása is hasonló tapasztalat lehet: letehetetlen, az olvasó hol sírva, hol nevetve lapoz egyik ügyeleti naplótól a másikig, miközben egyre inkább tudatára ébred, mennyire fontos lenne a társadalmi párbeszéd tereinek és módjainak kiterjesztése ezen életbevágó kérdések kapcsán. Halljuk ugyan a napi hírekben, hogy valaki megint a mentőbejárásthoz parkolt, vagy többoldalas panaszlevelet írt, mert a mentős elkáromkodta magát, miközben mellesleg épp az életét mentette meg, talán még az első lezárás alatt az ablakba ragasztott szívecskét is látunk egy-egy ablakban, de a (potenciális) betegek alapvetően nem szeretnek arra gondolni, hogy az egészségügyi dolgozók is emberek, hisz akkor nehezebb rájuk szükség esetén mindenható, tévedhetetlen alakként tekinteni. Amikor tavaly először tartottam orvosbölcészeti-bioetikai órát orvostanhallgatóknak, az egyik első dolog, amit az orvosok és a betegek irodalmi és filmes ábrázolásait elemzve megfogalmaztak, hogy a pad alatti iskola egyik első szabálya az ő esetükben a sebezhetetlenség (látszata), ami komoly személyes és szakmai kockázatokkal is jár. **Imolya Patricia** bevallotta azzal a szándékkal is vetette papírra történeteit, hogy ezen a berendezkedésen, a néhol még mindig patriarchális orvosi kommunikáción és szerepmódokon változtasson: „Sokat gondolkodtam rajta, hogy jó ötlet-e ezt felvállalni, de végül azért döntöttem így, mert tavaly nagyon sok egészségügyi dolgozó lett öngyilkos – itthon és külföldön is –, és megugrott azoknak a száma is,

akik poszttraumás stressz tüneteit mutatták: rémálmok és traumás emléketörések gyötörték őket, vagy disszociáltak, vagyis leváltak a helyzetről, amiben épp benne voltak, és azt sem tudták, hol vannak. Nekem is voltak rémálmaim, ezért végül elmentem terápiára, de már az is segített valamelyest, hogy beszéltem erről a kollégáimmal, ami egyáltalán nem magától értetődő.”

Ezek a történetek szándékoltan a szerző saját hangján szólnak, ahogy a kötet bemutatóján is elhangzott: legtöbbször egy-egy különösen kimerítő és/vagy érzelmileg felzaklató műszak után, egyfajta önterápiaként kezdte naplóbejegyzés-szerűen, eleinte Facebook-posztokként leírni a tapasztalatait. Imolya Patricia tehát nem épít fel elaborált narratív maszkot orvosi és emberi identitása elrejtésére – bár számos történetben épp attól szenved, hogy akár 36 órán át teljes védőfelszerelésben kell dolgoznia –, és kizárólag betegei és kollégái nevét, valamint a történetek bizonyos részleteit változtatta meg személyiségi jogaik védelme érdekében. Ez a fajta írásmód eddig egyedülállónak számít a magyar könyvkiadásban, ugyanakkor tisztán illeszkedik is egy fokozatosan teret nyerő nemzetközi autobiografikus orvospróza trendbe, ami a pandémia kitörése óta tovább erősödött. A műfaj egyrészt nem új, hiszen rögtön eszünkbe juthat Mihail Bulgakov *Egy ifjú orvos feljegyzései* (1925) című munkája vagy **Oliver Sacks**, a legendás neurológus gazdag irodalmi munkássága. A kötetbemutatón a szerző maga is hozta szóba továbbá az azóta pályaelhagyó orvos, Adam Kay *Ez fájni fog* (*This Is Going to Hurt*, 2017) című kötetét, amely egy szülésznőgyógyász rezidens viszontagságairól szól, és azóta BBC-sorozatként is hatalmas sikert aratott; de említhetnénk még Paul Kalanithi *Elillanó lélegzet* (*When Breath Becomes Air*, 2016) című könyvét, amely egy rákban haldokló fiatal idegsebész megrendítő, befejezetlen memoárja, autopatográfiája. A pandémia alatt jelent meg továbbá a szintén orvos Roopa Farook *Everything is True – A Junior Doctor’s Story of Life, Death and Grief in a Time of Pandemic* (2022) című járványnaplója.

Bár az egymást követő történetek következetesen hasonló keretben íródtak, a kötet egy pillanatra sem válik monotonná, mert az egyes novellák a legszélesebb értelemben vett társadalmi keresztmetszetet, kór- és kórképeket rajzolnak ki. A születéstől a halálig, a komikumtól a tragikumig, az önfeláldozástól az önpusztításig, a testi és lelki sebesüléseken át az emberi sebezhetőség számos arcával találkozhatunk; miközben az elbeszélő fáradhatatlanul törekszik professzionálisan szakmai és empatikusan emberi interakcióba lépni a segítséget kérőkkel vagy éppen az azt elutasítókkal – és ez nemcsak pszichésen, de gyakran fizikailag is nyomot hagy rajta, ahogy azt a kötet nyitó- és zárótörténetei kifejező keretbe foglalják. Az *Esetlapok* ugyanis egy születéssel kezdődik, és egy majdnem-öngyilkossággal végződik. Az „Anna” című nyitónovellában *in medias res* egy gyorséteremből látjuk (éhen) elvágtatni a mentőcsapatot, miközben megtudjuk, hogy „[a] keringésmegállás mellett a szülés az egyetlen helyzet, amikor tényleg ennyire rohanunk” (9.). Később immár a műtőben segédkezhetsz az elbeszélő, ahol kiderül, mit is jelent pontosan a gyakran hallott burokrepesztés kifejezés: „A *rectus abdominis*ba, vagyis a hasizomba konkrétan mindkét oldalról belekapaszzkodtak, és úgy szakították szét, hogy közben rendesen kilengett az asztal az anya alatt. Azt mondják, így a legjobb megnyitni a hasfalat, mert ebben az esetben ott szakad, ahol a leggyengébb az izom.” (16.) Innen pedig nincs

megállás, nemcsak a líra (azaz orvosi takaró!) mögé leshetünk be, de a zöldfülű orvostanhallgató és fiatal nő gyakran humoros személyes reakcióiba is betekintést nyerünk: „Szeretném azt mondani, hogy nagyon szép, cuki kisbaba volt, de leginkább egy jégeső verte lila törpére hasonlított.” (17.)

Az emberi élet másik végpontját, a halált (*exitus letalis*) ábrázolja a „Homokóra” című elbeszélés, amelyben egy rákbeteg utolsó perceihez riasztják a mentőket. A lecke itt épp nem a gyors cselekvésé, hanem a tehetetlenség, az üresen telő idő megélése: „Van olyan beteg, akire ránézel, és tudod, hogy nem éri meg a holnapot.” (67.) Külön feladatot jelent azt megtanulni, hogyan kell ilyen helyzetben kommunikálni a hozzátartozókkal: „Épp egy EKG-csíkot húztam a gépről, amikor meghallottam, hogy az orvos felteszi a kérdést, amit még mindig nem tudok rezzenéstelen arccal fölfogni: – Szeretnék, hogy az úr itthon halljon meg, vagy vigyük be a kórházba?” (68.) Indirekt módon, de az életvégi ellátás bioetikai dilemmái is felmerülnek ebben a jelenetben: „Ha morfint adok neki, később nem fogom tudni bebizonyítani, hogy nem én öltem meg.” (69.) – mondja a mentőorvos, miközben szemtanújává válunk a halál 21.

századi egyszerre medikalizált, technologizált és spirituális kódjainak: a távoli családtagok videóchatben búcsúznak el, majd kitárják az ajtót, hogy a lélek kiléphessen a testből.

A kötet saját végpontját pedig a „Vadidegen” című novella jelenti, amelyben viszont sikerül megmenteni egy életet – valakiét, aki el akarta azt dobni. Ez a novella különösen személyes hangvételű, talán ez is az oka, hogy a kötetbemutatón ezt a szöveget olvasta fel a szerző: „Az egyik legnehezebb dolog ebben a munkában, a sürgősségi betegellátásban, legyen az mentő vagy a klórházi osztály, amit semmilyen képzésen nem tanítanak: azoknak a helyzeteknek a kezelése, amikor olyan betegnek kell segítened, akinek ugyanaz a panaszja, mint neked.” (186.) Amikor a csapat megérkezik a helyszínre, valamennyien az elhúzódó pandémiás krízis hatása alatt vannak, a végletekig kimerülve: „Egészen az ajtóig egyikünk sem szólt semmit. Fáj a csönd. Ott azonban mindhárman átalakultunk, komor, fásult arcunkra felkerült egy együttérző, figyelmes, megértő maszk.” (190.) Miután azonban sikerül megmenteni az erkélyről leugrani készülő beteget, a mentőben a beteghez suttozva, majd a feleségével segítő sms-eket váltva az elbeszélő megfogalmazza: „Néha mindenkinek kell valaki, akár egy vadidegen, aki emlékezteti, hogy nincs egyedül.” (196.)

Külön csoportot képeznek a kifejezetten Covid-témájú történetek, és mindenképp a kompozíció előnyére válik, hogy nem az egész kötet szól erről a témáról, ezeknek az esetleírásoknak így is jelentős ismereterjesztő, kijózanító hatásuk van. A „Covid-mentő” című történetben például egy kb. 120 kilós vírustagadó beteggel küzdenek a mentősök, aki Villonnal ellentétben saját testrészeinek súlyát sem érzékeli, és levegőt kapkodva bár, de szüntelenül áltudományos tanaival támadja a hordágy alatt roskadozó, őt mindennek ellenére szakszerűen ellátó mentőszemélyzetet. A „Belépés a vörös zónába” és a „Vörös zóna” már kórházi covidosztályokon játszódnak, és áthatja őket az egyre kétségbe ejtőbb helyzet miatti szorongás, valamint a védőfelszerelés kiváltotta klausztofóbia és a krízis kezelésére alkalmazott fekete humor: „[egy ápoló] felkapott egy filcet, és felskiccelte a hátamra az új nevemet: AZ ÖNKÉNTES, és zárójelben hozzátette, hogy: Pszichés problémák? nem tudtam vele vitatkozni” (150.); majd egy beteg váratlanul a következő problémával fordul hozzá: „– Doktornő, kérem, nekem beszállt egy darázs a tüdőmbe, és megcsípett. Belül.” (153.)

Szintén visszatérő témája a kötetnek a droghasználat, ez a probléma áll két, újraélesztés témájú elbeszélés középpontjában is. „Az első újraélesztés” a kötet egyik legemlékezetesebb szövege, amiből kiderül, hogy az eset azért is rázza meg annyira az elbeszélőt, mert több szempontból is első számára ez az élmény: „Három hónapja mentőztem akkor. Sosem kellett senkit újraélesztenem. Még halottal sem találkoztam soha.” (35.) A feszült jelenetben az olvasó is alig vesz levegőt, miközben a fiatal férfitbeteg gaspolása, azaz terminális légzése (35.) semmi jót nem sejtet, és szívfacsaró módon bébiétel gurul ki a táskájából. Ám a *Staying Alive* ritmusára végzett újraélesztés és egyéb beavatkozások következtében a beteg visszajön, a kórházban azonban antiklimaktikus módon kiderül, hogy sajnos rendszeres biofű-használóról van szó, azaz várhatóan nem ez az utolsó alkalom, hogy segítségre szorul. Az elbeszélő számára pedig ez az eset sem azzal ér véget, hogy átadta a beteget a kórházban: este,

hazafelé ugyanabban az aluljáróban találja magát, ahol az újraélesztés zajlott, és elteszi a földön talált EKG-tappancsot: „nem tudtam otthagyni a földön, hogy addig tapossák, amíg szét nem hullik, és az aszfaltba nem vesznek a darabjai” (46.). Korántsem ilyen emelkedett azonban a „Pár száz forint egy életért” című történet vége, amelyben stabilizálnak ugyan egy önkívületi állapotban őrző, ismeretlen szer hatása alatt álló beteget, döbbenve látják, hogy szinte azonnal „[s]aját felelősségre hazament. Előbb hagyta ott a toxit, mint mi” (100.). A „Nem fogadott hívás” pedig egyenesen egy heroinista sikertelen újraélesztését és halálát mutatja be, akit már hiába várnak haza: „nem állhattam meg, mert az 'Anya' felirat továbbra is kitartóan villogott a telefonon” (125.).

Vannak azonban olyan történetek is, amelyek elsősorban humoros anekdotaként, feszültségoldó pauzaként funkcionálnak a kötetben, megmutatva, hogy gyakran maguk a mentősök is a humort használják lelki védőfelszerelésül a kimerültség és a testileg-érzelmi megterhelő helyzetek ellen. Ilyen például „Az eresz”, ahol egy bizonyos Lajos bácsi épp ereszpótlás közben sérül meg; vagy a „Cseresznye”, ahol az elbeszélő olyan módon kénytelen találkozni a szóban forgó gyümölcscsel, hogy egy életre elmegy tőle a kedve. A „Béla!” című történet két részeges jóbarát árokperti performanszát örökíti meg („– De csak hét sört ivott!” 117.), míg a „Paprikás krumpli” és „Laborminta” szintén Örkényt idéző groteszk elemekkel társulnak: „– Szia – mosolygott rám az orvos. – Ő itt Marika néni, nemrég érkezett, azzal a panasszal, hogy meg akarja ölni az unokáját.” (183.), majd ebbéli panaszát alátámasztandó, meg is dobja az elbeszélőt a teli katéteres zsákjával. A „Csodák márpedig vannak” című jelenetből megtudjuk, mi az a BNO-kód, amikor egy lábamputációt színlelő, kevésbé együttműködő hajléktalant próbálnak épp ellátni: „– Huhh, véletlenül a törvényes kivégzés BNO-kódját sikerült begépelnem” – morogta az orvos. – Na mindegy, végül is az is jó lehet.” (85.) Ennek a történettípusnak talán „A mozi zárva volt” a legemlékezetesebb példája, mert könnyedén indul, ám váratlanul szép, egzisztenciálisan mély, abszurd drámába illő jelenettel zárul: „És ekkor lejátsszódott az a jelenet, ami az idők kezdete óta folyamatosan, újra és újra lejátsszódik, ha nem közvetlen életveszélyben levő beteget visznek a mentők a kórházba. Bármelyik tetszőleges időpontban a világon mindig van legalább egy sürgősségi, ahol éppen ez a beszélgetés folyik a kórház triázsa, pretriázsa vagy orvosa és a mentősök között. A párbeszéd mindig egy ikonikus, de a mentősök számára annál frusztrálóbb mondattal kezdődik: – Miért ide hoztátok? Ha a mentős türelmes kedvében van, akkor elmondja, hogy a beteg lakcím vagy feltalálási hely alapján ehhez a kórházhoz tartozik. Ha éppen nincs jó kedve, bár ez nagyon ritka, akkor egy kérdést egy kissé ideges, esetleg flegma válasz követi, amely valahogy így szokott hangzani: – Mert a kocsmába nem vihettem. Vagy esetleg: mert a mozi zárva volt. Majd az esetek kilencven százalékában a kórház átveszi a beteget, a mentősök távoznak. A párbeszédnek szinte sosincs értelme vagy bármilyen következménye. Még csak nem is kedveljük egymást kevésbé (vagy esteleg jobban), miután lezajlott. De ennek akkor is meg kell történnie, ez egyszerűen a betegátadás integráns része. Ez a beszélgetés köt össze minden mentőst és sürgősségis dolgozót a világon. Ilyenkor érezzük, hogy mind egy egyetemes rendszer elemei vagyunk, az örök körforgás részei, és ez az érzés egyszerre biztonságot adó és felemelő.” (81.)

Különösen fontosak a hátrányos helyzetűbetegeket középpontba állító novellák, mert épp ők azok – az egyik történet szavával „árnyékemberek” –, akiket nem lát a többségi társadalom, akik a perifériára szorultak, akikről a „többieknek” könnyebb azt gondolni, hogy maguk tehetnek a nyomorukról, ezért nem méltók a gondoskodásra, és gyakran már nem is tudnak vagy akarnak segítséget elfogadni. A „Csak egy csoki” sokáig csupán egy vicces anekdotának tűnik egy merészen rollerező kisfiúról, de amikor az elbeszélő egy Sport-szelettel akarja jutalmazni hősies magatartását, a családotthonban élő gyerek döbbsent reakciója nyomán megtudjuk, hogy „[n]álunk csoki csak karácsonykor meg születésnapon van” (64.). A „Diákigazolvány” című novellában is szerepel egy gyermek, ám közvetve, alkoholista, öntudatlan anyjának ellátásán keresztül, s bizonyára nem véletlen, hogy a húsból ez az egyetlen történet, ahol az elbeszélő dühöt mutat egy beteggel szemben, hiszen veszélyezteti a gyermekét, akiért felelős (lenne). „A gyűjtögető” mellett a „Mantra” című történetben is egy idős, magányos, elhanyagolt és feltehetően súlyosan depressziós nőt látunk, aki már felgyújtotta, leszúrta és meg is mérgezte magát. Ő tanítja meg az elbeszélőt a segítő szakmák egyik alaptételére: „Saját akarata ellenére senkin sem lehet segíteni!” (137.). Ahogy a drogfüggőségről vagy méltó halálról szóló történetek esetében is kibontakozik a háttérben egy nagyon összetett társadalmi-etikai-biopolitikai probléma, úgy itt is felmerül a prekaritás kérdése, hogy voltaképpen kinek is lenne a dolga gondoskodni ezekről az emberekről, akik egy ponton ugyan a mentősök kezébe kerülnek, mert ők a szociális háló legszélsebb pereme, ám ők nyilván nem tudnak tartós megoldást nyújtani a számukra.

Imolya Patricia kórháznovelláinak legnagyobb érdeme véleményem szerint emberi érzékenységük, szakmai nyíltságuk és etikai stabilitásuk – s talán épp ezért lehet képes a kötet érdemben tenni az értetlenségből fakadó frusztráció és agresszió ellen korunk talán már sosem eléggé poszt-Coviddá váló társadalmában. A szerző 2022-ben, a pandémia harmadik évében azonban végzett orvossá és publikált szerzővé vált, és remélhetőleg pályakezdő orvosként szerzett élményeiről is ír majd. Annyi bizonyos, hogy a novelláskötet ősszel benne lesz a következő, debreceni orvostanhallgatóknak tartandó elektív kurzusomban, hogy a következő generáció fiatal orvosai is megláthassák Imolya Patricia hiteles történeteinek keresztül, hogy bár az áhított fehér köpeny óhatatlanul vértől, verejtéktől és könnyektől foltos lesz, utóbbi sem a gyengeség jele, hanem gyakran épp a teljes elkötelezettségé – ahogy első sikeres újraélesztése utána mondja: „Lehet, hogy nem is csak izzadság volt. Lehet, hogy sírtam.” (42.)

Imolya Patricia: *Esetlapok – Kórháznovellák*, Athenaeum, 2022.